
**MESYUARAT JAWATANKUASA PILIHAN KHAS
PENAMBAHBAIKAN PROSES PILIHAN RAYA
DI BILIK MESYUARAT JAWATANKUASA 1, BANGUNAN PARLIMEN**

RABU, 16 NOVEMBER 2011

AHLI-AHLI JAWATANKUASA

Hadir

YB. Datuk Seri Panglima Dr. Maximus Johnity Ongkili
[Menteri Sains, Teknologi dan Inovasi] - *Pengerusi*
YB. Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad [Kangar] - *Timbalan Pengerusi*
YB. Tan Sri Datuk Seri Dr. Fong Chan Onn [Alor Gajah]
YB. Datuk Alexander Nanta Linggi [Kapit]
YB. Tuan P. Kamalanathan a/l P. Panchanathan [Hulu Selangor]
YB. Tuan Mohamed Azmin Ali [Gombak]
YB. Tuan Loke Siew Fook [Rasah]
YB. Tuan Wee Choo Keong [Wangsa Maju]
YBhg. Datuk Roosme binti Hamzah - *Setiausaha*

Tidak Hadir *[Dengan Izin]*

YB. Dr. Mohd. Hatta Md. Ramli [Kuala Krai]

URUS SETIA

Encik Che Seman bin Pa Chik [Setiausaha Bahagian Pengurusan Dewan]
Encik Amisyahrizan bin Amir Khan [Ketua Penolong Setiausaha
(Perundangan dan Prosiding)]
Encik Wan Kamarul Ariffin bin Wan Ibrahim [Penolong Setiausaha I
(Perundangan dan Prosiding)]

HADIR BERSAMA

Parlimen Malaysia

Encik Noor Rosidi bin Abdul Latif [Penasihat Undang-undang]

Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia

YBhg. Datuk Wira Hj. Wan Ahmad bin Wan Omar [Timbalan Pengerusi]
YBhg. Datuk Kamaruddin bin Haji Mohamed Baria [Setiausaha]
YBhg. Dato' Haji. Noordin bin Che Ngah [Timbalan Setiausaha Pilihan Raya]
Encik Harun bin Che Su [Timbalan Setiausaha Penyelidikan]
Encik Mohd Azhar Mohd Yusoff [Penasihat Undang-undang]

samb/-

HADIR BERSAMA (*samb/-*)**Kementerian Dalam Negeri**

YBhg. Dato' Wahab Mohd. Yasin [Timbalan Ketua Setiausaha]
YBhg. Dato' Jariah binti Mohd Said [Ketua Pengarah Bahagian
Khidmat Pengurusan dan Sumber Manusia (Jabatan Pendaftaran Negara)]
Puan Siti Zauyah binti Osman [Setiausaha Bahagian (Pendaftaran Negara dan Pertubuhan)]
Encik Muhamad Sade bin Mohamad Amin [Setiausaha Bahagian (Parlimen dan Kabinet)]
Puan Rafidah binti Datu Derin [Timbalan Setiausaha Bahagian
(Pendaftaran Negara dan Pertubuhan)]
Mazni binti Bidin [Timbalan Pengarah (Bahagian Latihan) Jabatan Pendaftaran Negara]
Encik Md. Solehan bin Omar [Pengarah Kad Pengenalan (Jabatan Pendaftaran Negara)]
Puan Laila binti Majid [Ketua Penolong Pengarah (Teknologi Maklumat)]
Puan Nik Nurashikin binti Nik Mansor [Timbalan Pengarah (Kewarganegaraan)]
Encik Ruslan bin Alias [Penolong Pengarah (Kad Pengenalan)]
Puan Zarifah binti Zulghaffar [Penasihat Undang-undang (Jabatan Pendaftaran Negara)]

Suruhanjaya Pencegahan Rasuah Malaysia

Encik Ismajuri bin Ismail [Penolong Pesuruhjaya]
Puan Hamidah Nadzri [Penolong Pesuruhjaya]
Encik Daniel Dayin [Penolong Penguasa]
Encik Mazery Zaini [Penguasa]

Kementerian Pertahanan

Encik Luqmannulhakim Mohamad Idris [PSU Parlimen]
Lt. Kol. Hamdan Yaacob [Pengurus ICT]

PDRM

Tuan Mohd. Hanafiah Arshad
Tuan Azahar Abu Bakar

Kementerian Luar Negeri

Encik Ahmad Rozian Abd. Ghani [Setiausaha Bahagian (Penerangan dan Diplomasi Awam)]
Encik Aneurin Ignattus [Penolong Setiausaha (Konsuler)]
Encik Dzulkefly Abdullah [KPSU]

Kementerian Penerangan, Komunikasi dan Kebudayaan

Encik Zaharin Zainudin [Timbalan SUB]
Encik Abdul Rauf Jamalis [Ketua Penolong Pengarah]

MIMOS

YBhg. Datuk Abdul Wahab Abdullah [CEO dan Presiden]

MOSTI

YBhg. Datuk Dr. Bernard Maraat [Pegawai Khas]
Encik Rakam Sijim [Pegawai Khas]
Puan Norrizan Abd Majid [Pegawai Khas]
Cik Jane Ritikos [Setiausaha Akhbar]

AGENSI YANG DIPANGGIL

Jabatan Peguam Negara

YBhg. Tan Sri Abdul Gani bin Patail [Ketua Peguam Negara]

YBhg. Datuk Idrus bin Harun [Peguam Cara Negara]

LAPORAN PROSIDING**MESYUARAT JAWATANKUASA PILIHAN KHAS
PENAMBAHBAIKAN PROSES PILIHAN RAYA
PARLIMEN KEDUA BELAS, PENGGAL KEEMPAT****Bilik Mesyuarat Jawatankuasa 1, Parlimen Malaysia, Kuala Lumpur****RABU, 16 NOVEMBER 2011****Mesyuarat dimulakan pada pukul 11.50 tengah hari**

[Yang Berhormat Datuk Seri Panglima Dr. Maximus Johnity Ongkili
mempengerusikan Mesyuarat]

Tuan Pengerusi: Kepada semua Ahli-ahli Yang Berhormat, Ahli Jawatankuasa Pilihan Khas Parlimen Berhubung Dengan Penambahbaikan Proses Pilihan Raya Dewan Rakyat Parlimen Yang Ke-12 ini, kepada pihak sekretariat, Yang Berbahagia Datuk Setiausaha saya nampak dalam televisyen di Parlimen, beliau masih di meja Mesyuarat di situ, namun saya ingin mulakan sahaja.

Baiklah. Saya mengalu-alukan kehadiran semua Ahli-ahli Yang Berhormat serta juga pegawai-pegawai yang berkaitan. Untuk hari ini, saya ingin maklumkan mesyuarat pada kali ini dijadualkan untuk satu mendengar penerangan daripada Peguam Negara nanti pada jam 12 tengah hari berkaitan dengan dua perkara induk:

- (i) penggunaan dakwat kekal ataupun *inedible ink*, dan
- (ii) mengenai pendaftaran secara automatik, *automatic registration* bagi pengundi yang berumur 21 tahun.

Ini adalah antara perkara yang dibangkitkan dalam perbincangan kita sampai sekarang dan juga dalam pendengaran awam dan di mana kita melihat bahawa memang ada perbezaan pandangan termasuklah di kalangan peguam-peguam. So yang terbaik, minta pandangan terus daripada beliau. Saya rasa kalau ada lagi penjelasan yang diperlukan yang pernah kita bincangkan di sini, boleh juga Ahli Yang Berhormat bangkitkan.

Ahli-ahli Yang Berhormat, Ahli-ahli Jawatankuasa pada hujung minggu lepas iaitu pada hari Jumaat dan Sabtu, 11 dan 12 November 2011, Jawatankuasa ini telah mengadakan Sesi Pendengaran Awam bagi mendapatkan maklum balas daripada pertubuhan-pertubuhan berdaftar, parti-parti politik serta individu-individu terhadap penambahbaikan proses perjalanan pilihan raya. Sejumlah keseluruhan 26 organisasi dan individu telah memberi cadangan dan pandangan kepada jawatankuasa pada sesi tersebut.

Pada hari kedua Sesi Pendengaran Awam tersebut, saya telah mengedarkan juga jadual tugas bagi jawatankuasa kecil untuk membincangkan tema rujukan yang dipersetujui oleh Jawatankuasa Pilihan Khas ini kepada Ahli-ahli Yang Berhormat dan pegawai-pegawai yang mewakili agensi kerajaan... [*Setiausaha Dewan Rakyat masuk ke bilik Jawatankuasa*] Selamat datang kepada Setiausaha.

Pembahagian tugas ini adalah berdasarkan kepada lima terma rujukan seperti dipersetujui dalam Mesyuarat Jawatankuasa pada hari Khamis, 9 November 2011. Setiap terma rujukan tersebut akan diserahkan kepada satu jawatankuasa kecil di kalangan Ahli-ahli Yang Berhormat dan pegawai-pegawai agensi kerajaan. Perkara ini akan di bincang dengan lebih terperinci setelah jadual isu berbangkit selesai dikemas kini. Saya ingin mengambil masa sedikit memperjelaskan sedikit lagi itu sebelum memanggil nanti pihak Peguam Negara.

Ahli-ahli Yang Berhormat sekalian, Sesi Pendengaran Awam kita yang seterusnya adalah dijadualkan pada hari Jumaat dan Sabtu iaitu 25 dan 26 November 2011 bertempat di Kompleks Pentadbiran Persekutuan Sabah, Kota Kinabalu, Sabah. Surat jemputan ke Sesi Pendengaran Awam ini telah diedarkan pada hari ini dengan dilampirkan bersama senarai butiran jadual penerbangan dan penginapan ketika di Sabah nanti. Saya rasa jika ada perkara berbangkit dengan perkara ini, saya juga akan - kita bincang bersama untuk pengemaskinian sebelum kita jemput nanti pihak AG.

Maka dengan itu, saya ingin fokuskan dahulu dari segi persiapan laporan seperti mana yang telah kita bincang ataupun *at least* saya telah bangkitkan bahawa kita harus mengeluarkan satu laporan awal, *preliminary* kepada pihak Dewan Rakyat sebelum selesai persidangan. Isi kandungan itu jika ikut format-format sebelum ini dalam jawatankuasa lain, satu ialah mengandungi laporan perjalanan mesyuarat. Berapa mesyuarat telah diadakan, di mana dan siapa yang telah hadir untuk Pendengaran Awam dan seterusnya dan memang ada *Hansard for every meeting*.

Itulah kalau Ahli Yang Berhormat hendak membuat pembetulan sebelum itu kerana catatan barangkali tidak tepat ataupun salah dengar, itu hendaklah dibuat sebelum kita menetapkan tarikh tutup untuk mengemas kini dan dimasukkan sebagai sebahagian daripada laporan kepada pihak Parlimen. Laporan itu dan perkara-perkara yang dibangkit. Kalau dapat barangkali beberapa resolusi yang Jawatankuasa ini sedia bersetuju bersama untuk meletakkan sebagai laporan awal kepada Parlimen.

Saya dari segi pendengaran daripada kedua-dua pihak, *I think* ada tidak kurang daripada dua ataupun tiga yang kita boleh persetujui setelah berunding dengan parti masing-masing.

Kalau boleh, sebelum ke Kota Kinabalu, saya ingin mendapatkan gambaran daripada Ahli-ahli Yang Berhormat ataupun lebih awal daripada itu sebahagian daripada laporan. Dari segi kemasannya itu - *Hansard* kita sedang cari yang 10 hari bulan kalau sudah tersedia kerana...

Datuk Roosme binti Hamzah [Setiausaha Dewan Rakyat]: Minggu lepas 11 hari bulan, 12 hari bulan...

Tuan Pengerusi: Untuk 10 hari bulan kita ada mesyuarat sendiri dan 11,12 hari bulan itu Pendengaran Awam bukan, mana yang tersedia?

Datuk Roosme binti Hamzah: Untuk 11, 12 hari bulan *is in a draft form*. Kalau Tuan Pengerusi hendak *in a draft form, I have to print it out because they haven't print it out*.

Tuan Pengerusi: Okey. *Still in draft form*. Yang 10 hari bulan, mesyuarat kita?

Datuk Roosme binti Hamzah: Untuk 10 hari bulan – 10 hari bulan sudah edarkankah, *check* sekejap.

Tuan Pengerusi: Untuk 10 hari bulan. Sambil sekretariat mencarinya untuk rujukan kitalah. Itu mesyuarat akhir sebelum Pendengaran Awam. Dari segi format persiapan laporan, saya telah edarkan juga pada masa kita Pendengaran Awam tersebut dan kita telah sentuh sedikit termasuklah pengumuman Ahli-ahli Yang Berhormat yang mengetuainya serta juga senarai pegawai-pegawai pembantu setiausaha yang terlibat dengan ketua-ketua masing-masing.

Formatnya begitu *simple* sebenarnya. Hanya kita pastikan bahawa tidak ada pandangan yang tercicir. Jadi, tarikh Pendengaran Awam dan nama individu ataupun mengikut susunan agenda yang telah kita beri pada hari itu, itu pun masuk lampiran itu untuk Parlimen dan perkara-perkara yang dibangkitkan oleh pihak awam tersebut, penama tersebut. Memang *the more detail is in Hansard in any case*, tetapi kita akan senaraikan di situ dan mengikut terma rujukan. Kalau ia perundangan, dia masuk dalam kertas perundangan punya.

So there is not less than dengan izin, seperti senarai yang telah pun kita cadangkan. Hampir setiap jawatankuasa kecil ada pegawai berkenaan sampai kepada lima atau enam orang untuk membantu. So saya akan terperanjat jika dengan kumpulan tersebut ada pandangan yang tercicir. Memang tidak jadi masalah, tetapi seberapa yang boleh catatan kita adalah tepat. *Actually* kita hanya mengambil daripada hujahnya seperti mana dalam *Hansard* dan kita masukkan mengikut kepala-kepala tertentu apa-apa perkara yang dibangkitkan itu dan juga selepas itu barulah kita dalam borang ini nanti kita gunakan itu untuk perbincangan. Satu adalah ulasan jika berkaitan dengan kementerian tertentu.

■1200

Jikalau JPNkah, kalau SPRkah, pihak PDRMkah, jadi mereka akan beri ulasan di situ dan barulah dengan ulasan tersebut kita nanti catatkan perbincangan kita, ketetapan kita mengenai perkara tersebut. *So, that will run through*, dengan izin, *for all the terms of reference*. *So*, ketua-ketua setiap bahagian ini amatlah penting sekali, misalnya memang dua Ahli Yang Berhormat ataupun Ahli Jawatankuasa akan memimpin sektor atau *cluster* tersebut. Akan tetapi maksudnya dari segi meneliti undang-undang ini Encik Harun Che, Timbalan Setiausaha SPR, bahagian agensi teraju. Dia akan ketua di situ. Ya, boleh Encik Harun ya. Sudah semua yang cermin mata, ada misai... *[Ketawa]*

Encik Harun bin Che Su [Timbalan Setiausaha Penyelidikan, Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia]: Tuan Pengerusi, SPR mengemukakan satu senarai pembetulan di mana kita akan menghantar Datuk Wan Ahmad, Timbalan Pengerusi kepada kesemua jawatankuasa berkenaan sebagai setiausaha dan saya akan membantu beliaulah.

Tuan Pengerusi: Okey.

Encik Harun bin Che Su: Ada penggantinya, Datuk Dr. P Manogaran juga ahli panel sebagai setiausaha pengganti kepada Datuk Wan Ahmad, itulah kedudukannya.

Tuan Pengerusi: Akan tetapi banyak itu?

Encik Harun bin Che Su: Sudah pun dikemukakan kepada setiausaha.

Tuan Pengerusi: *Is that practical*kah? Dia kata Datuk Wan Ahmad akan menjadi setiausaha bagi setiap sesi, bagi setiap *cluster*. Saya rasa *not practical, because* kadang-kadang ada empat *meeting* ini sekali gus.

Encik Harun bin Che Su: *No*, ada penggantinya, Datuk Dr. P Manogaran sekiranya Datuk Wan Ahmad di Jawatankuasa I, Datuk Dr. P Manogaran akan pergi Jawatankuasa yang lain itu. Pegawai-pegawai SPR akan membantulah.

Tuan Pengerusi: Okey, Setiausaha SPR sebelum saya buka.

Datuk Kamaruddin bin Haji Mohamed Baria [Setiausaha Suruhanjaya Pilihan Raya Malaysia]: Tuan Pengerusi, nama yang kita beri ini adalah wakil SPR di setiap jawatankuasa atau jawatankuasa kecil.

Tuan Pengerusi: Bukan setiausaha sahaja, jawatankuasa kecilah.

Datuk Kamaruddin bin Haji Mohamed Baria: Ya, jawatankuasa kecil. Pengerusi atau ahli panel akan ada jika perlu. Namun, semasa kita merumus *interim report* tetapi untuk jawatankuasa kecil ini pegawai-pegawai yang kita senaraikan akan mewakili SPR.

Tuan Pengerusi: Ya, okey.

Datuk Roosme binti Hamzah: Macam jawatankuasa kecil dalam jadual ini?

Datuk Kamaruddin bin Haji Mohamed Baria: Seperti yang kita *listkan* dalam jadual ini.

Tuan Pengerusi: *No, no* ikut jadual ini. Dia kata dari segi *meeting* itu, setiausaha mengatakan dalam pendengaran awam mesyuarat kita, inginkan wakil SPR untuk *watch and brief* atau di mana kita perlu penjelasan, mereka akan hadir. Akan tetapi dari segi Setiausaha Bahagian Jawatankuasa Kecil ini ialah Encik Harun Che Su. Okey, di situ. Memang apa yang akhirnya Ahli Yang Berhormat, Ahli Jawatankuasa itu akhirnya memandu dari segi apa yang mereka fikir harus dimasukkan.

Saya terus-terang bahawa sering kali ada pandangan-pandangan nanti yang memang tidak sama pandangannya dengan SPR. Namun, kita minta setiausaha itu, setiausaha siapa sahaja untuk mengambil kira tersebut. Akhirnya, laporan itu dibawa di sini dan baru sembilan *members* ini akan memutuskan mana yang dimasukkan ataupun tidak. So, begitu. Okey, bahagian proses ini Tuan Hamzah Mohd Noor juga dari segi SPR. Mana Tuan Hamzah?

Datuk Kamaruddin bin Haji Mohamed Baria: Tuan Pengerusi, kita ganti dengan Dato' Noordin.

Tuan Pengerusi: Oh, Dato' Noordin. Nama penuh, *please*.

Datuk Kamaruddin bin Haji Mohamed Baria: Datuk Noordin bin Che Ngah, Timbalan Setiausaha.

Tuan Pengerusi: Datuk *or* Dato'?

Dato' Haji Noordin bin Che Ngah [Timbalan Setiausaha Pilihan Raya]: Dato'. "N" *double* "O", Noordin.

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad [Kangar]: "N" *double* "O".

Tuan Pengerusi: Noordin, *double* "O", bin?

Dato' Haji Noordin bin Che Ngah: Bin Che Ngah.

Tuan Pengerusi: Timbalan Setiausaha, okey. So, Yang Berhormat dari segi susunan di sini sewaktu saya mengumumkan, saya telah masukkan Ahli Yang Berhormat Gombak dan gandingannya adalah Yang Berhormat Hulu Selangor. So, *at least* sebelah kiri saya ini ada satu atau dua. Nanti sebelah kanan tiga yang mempengerusikan. So, *just a – but, you have equal rights* dari segi perjalanannya, hanya *alternate Chairman*lah begitu. Okey, dari segi *listing* tidak ada apa, *just* perbaiki itulah. Dari segi penambahbaikan daftar pemilih, dia punya Setiausaha, Dato' Kamarudin bin Haji Keling, *also* dari segi SPR.

Datuk Kamaruddin bin Haji Mohamed Baria: Beliau tidak dapat hadir.

Tuan Pengerusi: Hari ini? Okey, tetapi dia kekal ya. Semua agensi yang lain jangan lupa. Memang jawatankuasa kecil ini dan setiausahanya, sekretariatnya boleh

panggil mesyuarat bila-bila bersama dengan agensi-agensi lain. Saya telah masukkan satu bahagian ini kerana ada kaitan terus dengan daftar pemilih dan perkara ICT ini.

Sebelum ini, belum masuk ialah MIMOS Berhad, Presiden dan Ketua CEO, Dato' Abdul Wahab Abdullah. *Just see what are the technologies available* untuk memper'simplekan, tidak ada bahasa macam itu. Mempermudahkan lagi soal pendaftaran, soal semakan, *you people are in the technology crowd, semantic technology. There must be other ways to capture double* namalah, *in simple ways* dan seterusnya ataupun jalan yang sama, nama sama, jalan pun hampir sama, yang begitu. *There must be a simple technology that can capture this thing.*

Saya sedia maklum pihak SPR pun telah meneliti ini. Kita mahu pakai teknologi yang terkini memang untuk membantu di mana yang boleh, *plus* semua yang lain. Keempat, sebelum saya terus, ke bahagian memperkukuhkan Suruhanjaya Pilihan Raya, institusi *side*, dipengerusikan oleh Yang Berhormat Alor Gajah dan *co-chairman* dengan Yang Berhormat Kuala Krai. Ini daripada agensi SPR juga, Encik Mohd Khanafei Mohd Jamil. Tukarkah?

Datuk Kamaruddin bin Haji Mohamed Baria: Ini Tuan Pengerusi, kita tukar juga Tuan Pengerusi, Encik Suhaimi Saudi.

Tuan Pengerusi: Encik?

Datuk Kamaruddin bin Haji Mohamed Baria: Encik Suhaimi Saudi, Setiausaha Bahagian, Bahagian Sumber Manusia.

Tuan Pengerusi: Encik Suhaimi Saudi, Setiausaha Bahagian, Bahagian Sumber Manusia. Okey, yang lain itu ada termasuk daripada SPRM untuk meneliti keperluan institusi ini dan *issue the report to* Parlimenakah ataupun status begini, *all this thing*lah. Akhirnya, sistem alternatif ini diketuai Yang Berhormat Wangsa Maju dan *co-chairman* dengan Yang Berhormat Kapit. Banyak sudah cadangan-cadangan itu termasuklah saya rasa *principal of delineation* itu mesti diambil kira. *Those I'm aware that* di Sabah dan Sarawak ini *they want* to kalau di sana itu kalau bukan soal daftar pemilih, soal *delineation*. Encik Ahmad Mohktar, ini kekal? Pegawai Latihan Akademi Pilihan Raya. Mana? Tidak dapat hadir hari ini?

Saya cadangkan *as soon as we finish the table* untuk melakukan itu minggu depan, setiap jawatankuasa kecil ini bagus bermesyuarat dengan pegawai-pegawai tersendiri sebab saya difahamkan senarai-senarai isu ini harus boleh siap dalam dua hari begitu, *preliminary*.

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: Tuan Pengerusi, saya bercadang hendak bermesyuarat esok.

Tuan Pengerusi: Okey, boleh dengan...

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: Boleh dimaklumkan pada jawatankuasa saya.

Tuan Pengerusi: Okey, ada jawatankuasa yang hendak bermesyuarat esok membincangkan lagi senarai-senarai. Jikalau belum sempurna pun *at least* ada pertemuan pertama untuk menghalusi isu-isu yang dibangkitkan.

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: Pukul 11 pagi, *my* jawatankuasa.

Tuan Pengerusi: Perundangan, Yang Berhormat Kangar hendak jumpa pukul 11 pagi. *At least, I think teamwork* mulai dibangkitkan.

■1210

Dengan harapan esok *maybe* hansard untuk pendengaran boleh, okey terpaksa. So saya menggalakkan supaya ada perjumpaan jawatankuasa kecil ini secepat mungkin dan sebelum kita ke Sabah. Saya juga bercadang memanggil jawatankuasa bahagian proses pilihan raya.

Jadi Ahli-ahli Yang Berhormat, *I think* itu *housekeeping matters* untuk membolehkan kita memperhalusi cadangan-cadangan dan daripada itu saya berharap bahawa... malangnya saya ke seberang laut *Saturday* sehingga 24. So kalau ada mesyuarat jawatankuasa kecil kah – saya jadi Menteri Pengiring Tuanku Duli Yang Maha Mulia ke Antartika, harap-harap boleh balikkah... *[Ketawa]* Jalan 19 hari bulan dan balik pada 24, so dua malam di sana...

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: ...*Very short.*

Tuan Pengerusi: *Very short.*

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: Di sana malam sahaja, tidak ada siang.

Tuan Pengerusi: Dua malam di sana. Oh ya, siang 24 jam dan akan balik sebelum ke Sabah. So kalau ada jawatankuasa yang bermesyuarat ada kaitan nanti Timbalan Pengerusi ke bolehlah meneruskannya, tetapi saya bercadang memanggil mesyuarat jawatankuasa juga kalau tiada masalah mungkin pada hari Jumaat ini. Okey, *alright.*

Harapan kita cuba renungkan apa-apa perkara yang kita boleh rumuskan bersama untuk apa yang dipersetujui dan mana isu yang lain masih lagi dalam pertimbangan jawatankuasa melalui pendengaran awam untuk menangkap lebih luas pandangan pelbagai pihak. Jika saya melihat apa yang popular *being arise, I think a few one* satu *indelible ink* dan satu *automatic registration*, satu lagi ini berapa lama hari berkempen, undi pos iaitu mengundi awal dan pendaftaran pengundian rakyat Malaysia di luar negara. Jadi ada lima jika kedua-dua pihak ini ada persetujuan maka boleh dimasukkan dalam laporan kepada Parlimen dan di situ SPR boleh bertindak langsung.

Tentang isu dakwat saya rasa penting sebab persiapan itu perlu. *So when AG come in, mari satisfy our own self you know. So ada apa-apa lagi hendak dibangkitkan? Rasanya dari segi titipan-titipan tidak ada - ke Sabah difahamkan pihak masing-masing booked, tidak bolehkah pihak Parlimen booked tetapi ada yang berbeza juga jadual, so barangkali kalau hendak...*

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Datuk Roosme binti Hamzah: Yang mana itu?

Tuan Pengerusi: Memang Parlimen bayar.

Datuk Roosme binti Hamzah: Tidak, tidak sekarang ini, *we have a problem* Tuan Pengerusi. Audit *query*, so kita hanya boleh bantu Yang Berhormat *booked*, tetapi bayaran penginapan Yang Berhormat sendiri *then* Yang Berhormat *claim*.

Tuan Pengerusi: So macam Ahli Parlimen biasalah...

Datuk Roosme binti Hamzah: Yes.

Tuan Pengerusi: Kalau kita ada urusan di luar kita bayar dahulu semua dan *claim*.

Datuk Roosme binti Hamzah: Yang Berhormat *claim*.

Tuan Pengerusi: Okey.

Datuk Roosme binti Hamzah: Kita hanya *mentioned* dekat dalam surat itu *where is this the* hotel tetapi kalau minta bantuan daripada kita untuk hendak...

Tuan Pengerusi: *Stay* sama-sama.

Datuk Roosme binti Hamzah: Sama-samalah...

Tuan Pengerusi: ...Tetapi *same of you...*

Seorang Ahli: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Tuan Pengerusi: Okey.

Datuk Roosme binti Hamzah: Hah, *alias* dengan...

Seorang Ahli: *[Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]*

Datuk Roosme binti Hamzah: ...Dengan *my officer*.

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: Namakan pegawai seorang, supaya senang nanti.

Tuan Pengerusi: Ada situ.

Datuk Roosme binti Hamzah: Dalam surat itu ada Yang Berhormat.

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: Okey, okey.

Datuk Roosme binti Hamzah: Dalam tu ada Amisyahrizan *hand phone number*.

Tuan Pengerusi: Oleh sebab berbeza-beza jadual eloklah masing-masing *booked* dan *claim* sahaja seperti biasa.

Pegawai-pegawai yang teraju itu di mana yang diwajibkan itu harus juga berada di situ, saya telah menekankan sebelum ini dengan persetujuan Jawatankuasa, kalau boleh jangan ganti-ganti pegawai nanti ada tidak *discontinuity* lah. Kita hendak pilih yang cukup kanan *not less than* Timbalan SUB paling rendah kalau pihak kementerian, *anything more less* ataupun Timbalan KP. Kalau tidak terputus-putus dan seterusnya lagipun ini bukan juga panjang. *I think* mesyuarat pun sudah lima kali, paling banyak pun 10 minggu kah begitu dan Pendengaran Awam lima lagi. Saya mohonlah kepada pihak ketua-ketua pengarah bagi agensi yang terlibat ataupun KSU-KSU yang terlibat. Okey saya rasa, ya.

Tuan Mohamed Azmin Ali [Gombak]: Tuan Pengerusi, sebelum kita panggil Peguam Negara masuk, saya kira keterangan yang akan diberikan oleh Peguam Negara ada kaitan rapat dengan keterangan yang diberikan oleh Pengerusi SPR pada 10 November yang lalu. Jadi kita hendak rujuk hansard pada 10 November untuk memudahkan perbincangan dengan Peguam Negara sebab banyak keterangan yang diberikan oleh SPR yang perlu dirujuk.

Tuan Pengerusi: Okey, urus setia sila minta diedarkan lah hansard 10 hari bulan itu. So, formatnya nanti saya bangkitkan dua perkara dan biar beliau memberikan ulasan dan dibuka untuk semua Ahli Jawatankuasa untuk bertanya soalan-soalan yang berkaitan seterusnya. Dengan itu saya minta supaya Yang Berhormat Tan Sri AG dijemput masuk.

Seorang Ahli: ...Yang Berhormat Wangsa Maju punya *good friend*.

Tuan Pengerusi: Untuk makluman Ahli-ahli Yang Berhormat, saya difahamkan jam satu mesyuarat IPU, so *I think* perlu tutup mesyuarat jam 12.45.

[Peguam Negara mengambil tempat di dalam bilik Mesyuarat]

12.18 tgh.

Tuan Pengerusi: Okey Ahli-ahli Yang Berhormat, Ahli Jawatankuasa Pilihan Khas Parlimen Mengenai Penambahbaikan Sistem Pilihan Raya bagi Dewan Rakyat yang ke-12 ini. Saya bagi pihak Jawatankuasa ini mengalu-alukan kehadiran Yang Berhormat Peguam Negara, terima kasih Tan Sri kerana bersetuju untuk datang bersama pada hari ini untuk memberi pandangan dan pendapat mengenai dengan dua perkara khususnya pertama ialah penggunaan dakwat kekal, *indelible ink* dan kedua pendaftaran secara automatik. Di mana kedua-dua perkara ini dari segi pandangan antara Ahli Jawatankuasa serta daripada pendengaran awam bahawa ada dua pandangan, ada yang mengatakan melibatkan perubahan Perlembagaan dan ada di sebelah juga di kalangan ahli sendiri serta mereka yang telah hadir mengatakan tidak perlu. Pihak Jawatankuasa ini meminta pandangan dan panduan daripada peguam besar ataupun Peguam Negara.

Untuk makluman Yang Berhormat Tan Sri, Jawatankuasa ini telah pun bermesyuarat untuk kali yang kelima dan satu pendengaran awam telah pun dijalankan dan kedua-dua perkara ini sentiasa dikemukakan. Jadi kami ingin menjemput Yang Berhormat Tan Sri untuk memberikan ulasan dan pandangan, dijemput Yang Berhormat Tan Sri.

12.19 tgh

Tan Sri Abdul Gani bin Patail [Ketua Peguam Negara]: Yang Berhormat Tuan Pengerusi, Yang Berhormat-Yang Berhormat yang lain, tuan-tuan dan puan-puan. Saya mengucapkan terima kasih atas jemputan ini untuk menerangkan beberapa perkara seperti yang ternyata dalam surat yang saya terima.

Dengan izin, saya mulakan dengan perkara *automatic registration*. *Automatic Registration* ini di Perenggan (B), Klaus 4, Artikel 119, Perlembagaan Persekutuan menyatakan bahawa seseorang itu *citizen* dia mestilah membuat satu *application to be registered as an elector in a quadrant with any law to election*.

■1220

Kalau kita baca *clause 4B* ini, ia mengatakan, '*It defines the word qualifying date*'. Bermakna, *date on which a person applies for registration as an elector*. Bermakna, orang ini mesti *apply and that is in the Constitution. Requirement* untuk *application denotes the freedom of choice of a qualified citizen whether to be registered as an elector and does have the right to vote*. Jadi, ia bukan macam setengah-setengah *country*, negara di mana ia automatik *rights*. Kalau yang undang-undang sedia ada, ia mesti *apply*. Di sini juga diterangkan *under Federal Laws* itu kalau kita pandang *section 15 of the Elections Act 1958, Election Commission to make regulations relating to the registration of electors*.

Seksyen 15 mengatakan bahawa *the Election Commission may with the approval of Yang di-Pertuan Agong, make regulations. Then* dalam sini, *regulation 12 of the registration of elector's regulations of 2002, it provides provisions for the registration of the electors*. Kalau kita pandang *regulations 12* ini, dengan izin, *if may I read, 'The Election Commission shall by notice, published in the Gazette, call the upon- (a) every person who is qualified and desires to be registered as a Parliamentary elector in any State and; (b) every person who is qualified and desires to be registered as a State elector in such State, and who is not already so registered under this Regulations or being already so registered desires to transfer his registration to a different locality in which he is qualified to be a registered, to forward personally his application to the Registrar or the registration area or the Assistant Registrar of the registration unit in which he is qualified as an elector*.

So, again the word "application" is used in Regulation 12, di mana ia mengatakan *it must even be done personally*. Kalau kita pandang pada artikel 119, *clause 1 of the Federal Constitution* yang mengatakan bahawa *a person has to apply to become an elector in order to be entitled to vote*. My opinion is that, jika kalau kita hendak buat sesuatu automatik punya registration, we must amend the Constitution. So, that it will be very-very clear. My concern is basically article 119, 1 clause 4(b) that defines the word "qualifying date". Selepas itu, we have to amend Regulation 12 of the Election (Registration of Electors) Regulation 2002.

In these regulations, the word "forward personally his application to Registrar", must be amended and dalam lagi satu Form A, kalau kita pandang dalam regulation ini, Form A ini mengatakan, *right on top of the form, yang mengatakan di sini, "To the Registrar, registration area, I apply to have my name entered in principle electoral roll"*. So again, that application got to be made. Jadi, itulah sebabnya di mana pandangan saya ialah, *that provision of the Constitution must be amended to allow for the automatic registration. It is not...*

Tuan Pengerusi: Are you moving to the next subject?

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Yes.

Tuan Pengerusi: You want to take it up now here or complete the whole thing, put together?

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Okey.

Tuan Pengerusi: Sila, Yang Berhormat Tan Sri.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Terima kasih. Berkenaan dengan *indelible ink*. Regulation 19 of the Elections (Conduct of Elections) Regulations 1981, provides for the manner of voting iaitu cara voting. Kedua, *any registered elector is required to produce his proof of identity, usually identification card to the presiding officer before a ballot paper is used*. Jadi, *this is found in Regulation 20, it would appear that it is not the regulation governing that person must produce his IC*. The regulation is recommended to- at these, apart from having Regulation 20. Regulation 20, Regulation 19 does not state clearly that IC part. So, we recommend that, in that regulation, we put clearly perkataan "IC" itu.

If I may just read this. Dalam Regulation 19; 1, 2, 3, 4, 5, 6 sampai 8 ini, ia mengatakan sahaja sini, *shall be called, as each voter applies for a ballot paper, the number and name of the voter as stated in the electoral roll, shall be called out and marked without indicating anyway particular ballot paper to be showed to him shall be placed in a roll against the number of the voter to denote that he has been issued the ballot paper*. Kalau kita pandang pada Regulation 20, *declaration by voters*.

The presiding officer at any polling station may in his discretion require any voter before he is given a ballot paper to furnish such evidence of his identity as the presiding officer may deem necessary and to make and subscribe to the declaration set out in form two.

In the First Schedule, and every such declaration shall be exempt from stamp duty. If any person fails to furnish such evidence or refuses to make such declaration, the presiding officer shall refuse to give him a ballot paper. In other words, there are no clear provision here that says you must produce your IC tetapi the practice has been all throughout these year is that you produce your IC for identification. Kalau kita pandang dari sini, if the presiding officer is not happy, he can still ask you to produce for the evidence and he can also ask you if is not happy with that further evidence or if you fail to produce that further evidence then he will resort to the Regulation 22 yang mengatakan bahawa the presiding officer can refuse to give him the ballot paper if he fails.

Now, as to the issue of the decision to use indelible ink as a manner of voting that is basically a policy matter. Now, indelible ink can be implemented without amending the Constitution by just amendments to Regulation 19 of the Elections (Conduct of Elections) Regulations 1981, provided that such amendment shall not deprive the rights to vote of any person who's name is registered in electoral roll. In other words, the moment I registered in the electoral roll, I am entitled to vote. This is provided further and the clause 1 of article 119. Now, what does article 119 states, article 119 provides that every citizens, so non citizen tidak boleh, but every citizen who is of 21 years old, satu. Dua, is a residence in a constituency or is an absent voter. C, is registered in the electoral roll as an elector.

So, if you have that three qualifications, you immediately can vote. You are entitled to do so. The presence of the electoral roll and Regulations 19 under the (Conduct of Elections), electors would complicate matter if indelible ink is to be used to deprive a person from voting especially if the mark is not present. That is the mark under Regulation 19(2). Now, the mark under Regulation 19(2) ini dia begini. When people go out hendak vote, immediately you produce your IC, they take out the electoral roll, they see your name there and they mark. So, if you have the indelible ink together with these, which will cause a lot of problems.

■1230

Unless you make clear provisions under the law that this man can be prevented from voting because he has that indelible ink mark on him already because otherwise there is no provisions for this under the regulations.

Then, we also take notes that the provision from voting...

Tuan Pengerusi: Tan Sri.

Tan Sri Abdul Ghani bin Patail: Yes.

Tuan Pengerusi: *They want to ask.*

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: *I think that's really a lot of questions here. Explain in simple language. Sebut perlahan-lahan Tan Sri because we are nine of us. We are appreciating you...*

Seorang Ahli: *They are not lawyers.*

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: *Ya. Not all of us.*

Tuan Pengerusi: *Three lawyers.*

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: *We appreciate what you are trying to say. Okay. Lets take an example. If someone comes in, assuming we change the law to say, what SPR has suggested is this, they say that now, they have agreed that the indelible ink to be used with no option. In other words, if a voter comes in, his name is on the register list, but he refuses that his finger will be mark. So, he is not entitle to the voting slip and denied voting. Can that be done?*

Tan Sri Abdul Ghani Patail: *My responses to that, it can be done as long as you provide it under the regulations.*

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: *So, in other word you do not need to change the Constitution?*

Tan Sri Abdul Ghani Patail: *You do not need to amendment the Constitution but if you say that or we are going to go by an administrative manner and now put in the regulations, you have to amend the Constitution.*

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: *Please explain. That is the thing. That's the one. Please explain.*

Tan Sri Abdul Ghani Patail: *Okay, lets me explain. The law, the Constitution provides that everyone has a right to vote under those there conditions that I have mentioned earlier. We must respite that. We cannot prevent a person from voting unless it is clearly stated in the law. How do we prevent a person from voting by virtue of only a few reasons? What is the indelible ink for? The indelible ink is for telling us or proved rather that he has already voted once. Because you have voted once, you are not prevented or rather you are forbidden to vote anymore. That is the law. But you cannot stop him from voting at the first place now. But if you do not make it very clear, you go back at the administrative manner, you cannot do that. Because they the electro roll is the main prove. If you look at regulations 14 and so on, they would appear that the electro roll and if your name appears there, on a prima facie basis, you are a voter. You can vote.*

Secondly, kalau kita lihat *under those regulations* lagi, *if you look at the electro roll, it would indicate or rather it is under the regulations*, dia mengatakan bahawa Section 9A, sorry. My apology... [Membaca Petikan] Section 9A of the Elections Act of 1958 provides that a certified electoral roll containing the names of registered elected shall be deemed to be final and shall not be question in any Court. Even in Court tidak boleh question. That is the law. So, if you have that and you do not make regulations for the indelible ink, you do not put it under the law, would be in trouble. There will be a lot of arguments. That is what I am saying. The regulations can be amended or all that can be done. But if you do not that, then you have to amend the Constitution to provide.

Tuan Wee Choo Keong [Wangsa Maju]: Tan Sri, *in other words, there is no need to amend the Constitution? I mean if you want to use the dakwat kekal, there is no need to amend the Constitution? Only amend the regulations.*

Tan Sri Abdul Ghani bin Patail: Yes. *That is right*

Tuan Wee Choo Keong: Now, can I ask you another question, Tan Sri. Tan Sri, earlier on say that Tan Sri has received a letter from Election Commission. Bilakah Tan Sri terima surat ini dan surat bertarikh berapa? Tan Sri just now told us that Tan Sri has received a letter from the Election Commission - when Tan Sri started.

Tan Sri Abdul Ghani bin Patail: *There was a letter inviting me to come here...*

Tuan Wee Choo Keong: *Oh! Inviting Tan Sri?*

Tan Sri Abdul Ghani bin Patail: Ya.

Tuan Wee Choo Keong: *Has Tan Sri received any letter from Election Commission to clarify this matter?*

Tan Sri Abdul Ghani bin Patail: *When was this?*

Tuan Wee Choo Keong: *I means last week or two weeks or last months.*

Tan Sri Abdul Ghani bin Patail: *My legal officer last came to see me and I get my views. That was I believed was presented before this.*

Tuan Wee Choo Keong: *When was that Tan Sri?*

Tan Sri Abdul Ghani bin Patail: *That was about... [Bertanya kepada peguamnya] Bilakah?... Last week on the 8th.*

Tuan Wee Choo Keong: Ya, *Alright. So, Tan Sri has written a letter on 9th of November 2011 right, Tan Sri remembers that?*

Tuan Pengerusi: *That one address to the Chairman, Chairman of the Jawatankuasa*

Tuan Wee Choo Keong: *Address to PSC Electoral Reform...*

Tan Sri Abdul Ghani bin Patail: *Alright.*

Tuan Wee Choo Keong: *Yes. May I refer Tan Sri to paragraph 4 Tan Sri's letter... [Merujuk pada surat Tan Sri Abdul Ghani Patail] We say that's; "Jabatan ini dimaklumkan bahawa SPR kini bercadang untuk menggunakan dakwat kekal dalam pilihan raya umum ke-13 akan datang. Bagi maksud itu, jabatan ini berpandangan terdapat dua cara penggunaan dakwat kekal dapat dilaksanakan seperti yang berikut..."*

But, Tan Sri here stress very much on the changes, I means the amendment to Constitution, ini this letter. Also in 2008, before the 2008's election, the 12th election, there were allegations or rather there were statements make in this electro reform. I mean in this committee by the EC that Tan Sri's department has advised dakwat kekal cannot be used unless an amendment to the Constitution has been made. Because feared of people challenges taking the commission, I mean EC to the court. That's mean even if we amend the Peraturan 19, there is not good enough. So, is that the Tan Sri's stand?

Tan Sri Abdul Ghani bin Patail: *I might...*

Tuan Wee Choo Keong: *I find it irreconcilable at the moment.*

Tan Sri Abdul Ghani bin Patail: *Okay. My stand is very clear as I have said just now. If you want to go back at administrative manner, in other words, you do not make any peraturan, you amended the Constitution. But, if you make peraturan under this regulations, your amend regulation 19, 20 and so on, then you do not need to amend the Constitution. But you have to make it very clear.*

Tuan Wee Choo Keong: *But Tan Sri, it has been... I means make it clear here by the Election Commission themselves that your department in 2008, has advised or has taken a stand rather, get indelible ink cannot be used unless an amendment to the Constitution.*

Tan Sri Abdul Ghani bin Patail: *That is not correct.*

Tuan Wee Choo Keong: *Not correct, it is not correct. So, Election Commission was...*

Tan Sri Abdul Ghani bin Patail: *In 2008, I wrote the letter to the SPR, dated on the 26th I believed of February 2008. I basically mention that the use of the indelible ink secara pentadbiran cannot be done.*

Tuan Pengerusi: *Without any amendment to the peraturan-peraturan, just go to the election.*

Tan Sri Abdul Ghani bin Patail: *Yes. I even provide, I drafted the peraturan-peraturan to allow the indelible ink to be done but that was not taken.*

Tuan Wee Choo Keong: *But, the impression given or rather we have test...I means testimony here stating that the AG Department has taken the stand and professionally advice them that indelible ink cannot be used unless an amendment to the Constitution. Not amendment to the peraturan or regulations, there is not supply, cannot be done.*

Tan Sri Abdul Ghani bin Patail: *Yang Berhormat, I thank you very much for telling me that as I have said just now my stand is very clear and that is my view. I have also stated in the year of 2008, on 26th of February, I wrote a letter. Sorry. 25th of February, I wrote a letter to the SPR and telling them "Please, do not say so much to the media because you are confusing people". You cannot go by this pentadbiran, secara pentadbiran. Please do the amendment and I gave the same advised to the government and I have also drafted, I even have the draft, drafted on the amendment to the peraturan to allow for the indelible ink to be done. That is my...*

Tuan Wee Choo Keong: *Tan Sri, may I ask you also that prior to the 25th of February 2008, has you been asked to give an advices whether indelible ink can be used prior to 25th. or when were you ask, what were you ask...?*

■1240

Tuan Pengerusi: *Naturally, I think he would have asked, that's why he reply to...*

Tuan Wee Choo Keong: *Can we know, when were you asked, one month before?*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *I can't remember exactly. But, the fact that I wrote that letter and reminded them, they must have 'chin me' prior to the 25 February 2008.*

Tuan Wee Choo Keong: *One day, two days, three days.*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *It must be more than that.*

Tuan Wee Choo Keong: *One month, two months.*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *I'm not to sure.*

Tuan Wee Choo Keong: *Can you produce the letter, 25 February 2008.*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *I have it here, I have declassified it.*

Tuan Wee Choo Keong: *Thank you Tan Sri.*

Tuan Pengerusi: *Okey.*

Tan Sri Datuk Seri Dr. Fong Chan Onn [Alor Gajah]: *Tan Sri, thank you for giving us...*

Tuan Wee Choo Keong: *Can you let us have the letter first Tan Sri, please.*

Tuan Pengerusi: *Secretariat, can you... Okey, Yang Berhormat Alor Gajah and Yang Berhormat Rasah.*

Tan Sri Datuk Seri Dr. Fong Chan Onn: *Ya. Thank you Tuan Pengerusi. Can you give us your clear opinions? Your position now is - let me make this very clear, if we want to implement the indelible ink, we can do so via an amendment to the regulations. That's clear, is it? That's your opinion. Not necessary amending the Constitutions by amending the regulations.*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *Yes.*

Tan Sri Datuk Seri Dr. Fong Chan Onn: *The other day, when we clear the submissions from Chairman of the Bar Council, Mr. Lim Chee Wen. He also say that to his opinion, the indelible ink can be implemented with amendment to the regulations. When we ask him what happen if a voter challenged that— that is, he wants his right to vote without being marked. We ask him, how confident are you that the Federal Court will not overrule the decision of the Elections Commission? He said and I quote, "he was 99.99% confident". Now, that left 0.1% possibility. What is your confidence level Tan Sri?*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *I put it this way. In law, I do not have a calculation of the 99.99% or 90% or whatever. I leave that to the courts to interpret. The opinion of the Bar President, is his own, I will not challenged it, I will not comment on it. Because it will be unethical for me to comment. I seek your indulgence on these matters, because it is a matter of ethic. But, if I were to say this, in matters like these, this is my personal best advice I can give.*

In matters like this, which is so important, that touches on fundamental rights, the very-very basic fundamental rights of each citizen in this country. That is their rights to vote. The laws must be very-very clear that there cannot be in any manner, he cannot be in any manner, prevented to vote if he satisfies the condition under those three items in the Constitution. You can stop him; prevent him from voting only subject to those provisions under the Constitution, satu. Of course kedua, if he has voted, at that particular time, in that election, in that constituency. He cannot vote in other constituency, he cannot vote twice in the same constituency in the same election. We have to make it very clear because this is a matter of a basic fundamental right.

Tuan Pengerusi: *It means Tan Sri, if you want to be 100%, than it must be clear in the Constitution because you will not be able to stop people from challenging in any case.*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *From my...*

Tuan Pengerusi: *Even though it is in the regulation.*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *From my experience is that, challenges will be made on every little grounds in court. One cannot stop; sorry one cannot stop a person from access to court to challenge anything.*

Tuan Wee Choo Keong: Ya, Tan Sri.

Tuan Pengerusi: Ya, Yang Berhormat Rasah *first*. Yang Berhormat Rasah sudah tunggu.

Tuan Loke Siew Fook [Rasah]: Terima kasih Tuan Pengerusi. Saya baca dalam bahasa Malaysia sebab saya sedikit keliru dengan kenyataan daripada Tan Sri Peguam Negara. Oleh kerana saya merujuk kepada surat daripada Tan Sri pada 9 November 2011 yang diberikan kepada Jawatankuasa ini. Dalam dua perenggan dalam bahasa Malaysia, bagi saya, pemahaman saya dalam bahasa Malaysia, saya cukup terang dalam perkara ini. Mengikut pendirian Peguam Negara dalam surat ini, mengatakan perenggan 4(a):

“Jika penggunaan dakwat kekal diwajibkan.” Diwajibkan ya. Perkataan yang diwajibkan *“...iaitu perlu dilaksanakan kepada semua orang. Ia akan berlawanan dengan Perkara 119, Perlembagaan Persekutuan. Jika tidak ada peruntukan di bawah Perlembagaan Persekutuan atau mana-mana peraturan yang berkaitan untuk membolehkan pelaksanaannya. Ini adalah kerana Perkara 119 tidak memperuntukkan bahawa keinginan seseorang pemilik berdaftar itu untuk menggunakan dakwat kekal menjadikan ia hilang kelayakan untuk mengundi. Oleh itu, Perkara 119, Perlembagaan Persekutuan perlu dipinda dengan sewajarnya bagi menjamin hak mengundi seseorang pemilik itu tidak dinafikan kecuali mengikut undang-undang atau (b), jika penggunaan dakwat kekal tidak diwajibkan dan mana-mana pemilik berdaftar diberi pilihan untuk menandatangani suatu surat akuan, Peraturan 19, Peraturan Pilihan Raya (Perjalanan Pilihan Raya) 1981 hendaklah dipinda bagi mengadakan peruntukan mengenainya”*.

Dari segi pemahaman Jawatankuasa ini ialah, (a) sekiranya wajib, perlu pinda Perlembagaan. Kalau tidak wajib, ada pilihan, tidak perlu pinda. Hanya pinda Peraturan 19 dalam Akta Perjalanan Pilihan Raya. Akan tetapi kenyataan yang baru dibuat oleh Peguam Negara, memberikan seolah-olah satu gambaran bahawa, *‘Oh, sekarang bukan. Sekarang tidak perlu pinda Perlembagaan, hanya pinda Peraturan 19 walaupun wajib’*. Jadi, di mana satu kita hendak perjelaskan di sini.

Tuan Pengerusi: Tan Sri AG. *Any conflict there in presentation of the letter.*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *Can I explain? I apologize if my letter is confusing. But, let me explain this.* Jika penggunaan dakwat kekal diwajibkan, ia akan berlawanan dengan Perkara 19. *So, if what we are saying is that, if you make it mandatory, right? We are providing the laws, because the qualifier is,* jika tidak ada peruntukan di bawah Perlembagaan Persekutuan atau mana-mana peraturan yang berkaitan untuk membolehkan pelaksanaannya. *So, the word “atau” “or” is there. So, it is not just confined to the Perlembagaan.*

Ini adalah kerana Perkara 119 tidak memperuntukkan bahawa keengganan seseorang pemilik berdaftar itu untuk menggunakan dakwat kekal menjadikan dia hilang kelayakan. *So, what it mean is this, if you do not have the provisions in the Perlembagaan and you don't have provisions in the peraturan or any other laws, you cannot do it because, you will go against the Constitution. The Constitution says, there are these three reasons that automatically qualifies the voter. Secondly, there will be Federal Laws that will provide for your cara ataupun manner of voting.*

Now, if there are no Federal Laws on that, if you do it administratively, it will be bercanggah dengan Federal Constitution. That is what it means. Keduanya, jika penggunaan dakwat kekal tidak diwajibkan dan mana-mana pemilik berasa diberi pilihan. *This is where you give the person pilihan untuk menandatangani sesuatu surat akuan Peraturan 19, Peraturan Pilihan Raya hendaklah dipinda juga. So, we still say the Peraturan got to be amended to allow that pilihan.*

Tuan Mohamed Azmin Ali: Tan Sri...

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat Gombak, berkaitan.

Tuan Mohamed Azmin Ali: Tan Sri Peguam Negara, *let me bring you back to para 4(a) yang Tan Sri sebutkan tadi. Walaupun Tan Sri memberi penjelasan bahawa dalam tiga ayat yang pertama ada perkataan 'atau' mana-mana peraturan yang berkaitan untuk membolehkan pelaksanaannya. Akan tetapi you concluded in that particular para, clearly stated there. Oleh itu Perkara 119, Perlembagaan Persekutuan perlu dipinda dengan sewajarnya without giving any options to pindaan bagi peraturan. That's how you concluded that particular para. Jadi, ini menimbulkan sedikit keraguan sebab from the very first day, when we had our Jawatankuasa, there was a series of inconsistencies dari segi testimony given by EC and also pegawai-pegawai yang terbabit.*

Sebagai contoh Tan Sri, *let me refer to our earlier Hansard dated 2 November 2011, di mana pengerusi SPR Tan Sri Abdul Aziz Mohammad Yusof mengesahkan kepada Jawatankuasa bahawa pada masa ini apabila kita refer kepada Jabatan Peguam Negara mengatakan boleh dan tidak perlu dipinda.*

■1250

So he was making reference to the advice given by your Chambers to EC dated 2nd November. Akan tetapi surat Tan Sri dated 9th November stated otherwise, bahawa ianya perlu dipinda. Jadi sebab itu jawatankuasa perlukan penjelasan yang lebih jelas. May be you have to review back your letter to the committee and state clearly that no amendments if we choose to make indelible ink compulsory ataupun mandatory in the next coming general election, boleh Tan Sri share sedikit?

Tuan Pengerusi: Akan tetapi telah dijelaskan dengan perubahan *regulation then* tidak payah *isn't it? Can you clarify us Tan Sri*.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *If I may say this. I thank you very much Yang Berhormat for clarifying those issues. My response to that is very simple. Whatever Tan Sri Abdul Aziz has said, I think that is within his - but I go by evidence alone. I go by documents and what we have given. I will if the committee wishes, I will put it in a very clear chronological punya kind of explanations but I can safely stay here certainly if regulations are amended or federal rule enacted or amended, there is no necessity the amend the constitution.*

You only need – this is where may be the way we talk in legal terms may be got sometimes confusing. You need to amend if you do it secara pentadbiran kerana tidak ada peruntukan because just imagine the peruntukan now that we have says that you must mark. Bila ada situ sudah mark, tidak boleh vote. Kalau tidak ada mark, dia masih boleh vote. So if the person pula ada indelible ink pula di tangan dia, dia datang, dia tengok tidak mark, dia mesti bagi because that is the law. They don't look at the mark.

Tuan Mohamed Azmin Ali: *But that is the purpose of having this indelible things to avoid double voting.*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *Yes, right.*

Tuan Mohamed Azmin Ali: *The person may have two or three names on the roll and by having this mandatory, we can avoid double voting.*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *You are absolutely right. That's why I am saying here we have to put it in the peruntukan to verify that so that no issues can be raised. At the moment there is no law governing that.*

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat Rasah.

Tuan Loke Siew Fook: Terima kasih Tuan Pengerusi. Tan Sri saya rasa dalam jawatankuasa ini dan dalam apa-apa cadangan daripada mana-mana pihak menggunakan *indelible ink* tidak ada seorang yang mengatakan bahawa kita ingin menafikan hak mana-mana warganegara untuk mengundi. Hanya kita menggunakan dakwat kekal ini untuk mengelakkan pengundian berganda. Tidak ada niat daripada mana-mana dalam jawatankuasa ini ataupun mana-mana warganegara untuk menafikan hak mana-mana warganegara untuk mengundi. Akan tetapi saya cuma hendak mendapatkan penjelasan apa yang dimaksudkan oleh Tan Sri secara pentadbiran. Ini kerana daripada mula kita mengatakan untuk menggunakan dakwat kekal ini memang kita bersetuju perlu diletakkan di dalam peraturan perjalanan pilihan raya. Itu tidak dinafikan.

Jadi dalam beberapa keterangan dan dalam surat ini memberikan satu gambaran kepada kita bahawa kalau perlu buat, kena pinda Perlembagaan. Apa yang kita katakan memang kita setuju perlu ada pertukaran peraturan dalam perjalanan pilihan raya yang lebih mudah dilaksanakan berbanding dengan pindaan Perlembagaan yang perlu dibawa ke Dewan Rakyat. Jadi, *I put it to you Tan Sri*, ini cara peguam. Sekiranya hari ini Tan Sri Peguam Negara mengatakan bahawa kita hanya perlu tukar peraturan pilihan raya, ia boleh dilaksanakan dan adalah wajib kepada semua pemilih ataupun pengundi untuk dicalitkan dakwat kekal ini. Adakah Tan Sri Peguam Negara setuju dengan saya.

Tuan Pengerusi: Okey, Tan Sri.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Begini ya. Yang Berhormat Tuan Pengerusi, *first of all, I have to make this very clear. I have never said that this committee* hendak menghalang sesiapa.

Tuan Pengerusi: Yang itu *never implied*.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *Never implied at all.* Keduanya, *when I use* perkataan secara pentadbiran itu, itulah yang dikemukakan kepada saya waktu *impromptu* 2008 daripada SPR. Cadangan ialah untuk menggunakan secara pentadbiran. *I would suggest if the committee is keen on these issues, please ask the Cabinet to declassify some documents that can prove that.*

Secara pentadbiran *means administratively without any force of law. That's what it means.* Itu yang saya mengatakan tidak boleh digunakan sebab apa, ia bercanggah sebab tidak ada peraturan mengatakan yang kita boleh *stop somebody from voting*. Seperti Yang Berhormat tadi kata, *the idea of this is to stop a person from voting twice. It is a good system. I have no problem. It does.* Akan tetapi peruntukan sedia ada mesti di - *or rather provisions must be provided under. That's what I am say thing.*

Tuan Pengerusi: *I think* Ahli-ahli Yang Berhormat, penjelasan itu cukup jelas.

Tuan Wee Choo Keong: Sedikit.

Tuan Pengerusi: Sekejap, sekejap sebab bila itu disebut oleh SPR untuk menggunakan, tidak ada mengatakan mereka akan tukar peraturan-peraturan untuk membolehkan. Dia hanya cakap pakai dakwat. Jadi kalau begitu sahaja secara *administrative then the* posisi Peguam Negara tepat.

Yang Berhormat Wangsa Maju, ada lagi?

Tuan Wee Choo Keong: Terima kasih Tuan Pengerusi. *Honorable AG. You were stressing so much about administrative, to be done by administratively, it cannot be done but I look at your letter, surat dari Honorable AG ini bertarikh 9 November, 2011 tidak menyatakan langsung bahawa jika SPR hendak buat satu peruntukan dengan indelible ink ini, secara pentadbiran memang tidak boleh. Semua ini ditulis di sini. Tidak di - you know, never stress that. That was never the issues.*

And may I ask also Tan Sri what is the difference between indelible inks if you were to amend section 19 of the Elections (Conduct of Elections) Regulations 1981. What's the difference between your for to say that the voter on receiving the ballot paper shall forthwith proceed to such place in the polling centre as may be indicated by the presiding officer or by any person acting under his authority and shall there secretly mark such ballot paper. What's the difference if the person says, I refuse...

Tuan Pengerusi: *Itu marking ballot paper bukan marking tangan.*

Tuan Wee Choo Keong: *No, no. I refuse to go there; I want to go out first. I want to consult my friend and then only I want to vote so, the same thing.*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *In the first place, I am not a policy maker. I give my legal opinion and I do not decide on those matters tetapi kalau kita tengok dari situ, what I have been saying from the very beginning is that you must provide the law or peraturan to do that. I am not saying against it. No.*

Now, if on the first issue that you raise, if you look at perenggan dua of my letter, "Jabatan ini mengambil maklum berhubung dengan isu penarikan balik penggunaan dakwat kekal dalam Pilihan Raya Umum Ke-12 yang lepas. Dimaklumkan bahawa Jabatan ini melalui surat bertarikh 25 Februari 2008, telah menulis kepada Yang Berbahagia Tan Sri Datuk Seri Haji Abdul Rashid bin Abdul Rahman, mantan Pengerusi Suruhanjaya Pilihan Raya memberikan pandangan Jabatan ini berhubung dengan cadangan penggunaan dakwat kekal secara pentadbiran". So I have already informed on that but if it is not clear I have said, I can make it clear.

Tuan Pengerusi: *I think...*

Tuan Wee Choo Keong: *Can I just ask Tan Sri. Therefore Tan Sri stands now today means... [Disampuk] No, no.*

Tuan Pengerusi: *Still the same.*

Tuan Wee Choo Keong: *May I ask Tan Sri, that means Tan Sri stand now, at this moment, current stand. Not on the 8th. Today you stand if you want to use dakwat kekal, boleh dan tidak perlu meminda Perlembagaan.*

Tuan Pengerusi: *Ubah regulations.*

Tuan Wee Choo Keong: *Just by amending section 19 of the Elections (Conduct of Elections) Regulations 1981. Make it simple. Is that the case?*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *I can make it even simpler. My stand from before until today, the peraturan can be amended and to allow indelible ink to be used.*

■1300

That has been my letter from the 25th February 2008.

Tuan Pengerusi: Okey, Yang Berhormat Rasah. *I think...*

Tuan Wee Choo Keong: *Thank you Yang Berbahagia Tan Sri.*

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat Rasah dahulu. Kemudian Yang Berhormat Gombak.

Tuan Loke Siew Fook: Satu cadangan sahaja.

Tuan Pengerusi: Ini kata putus...

Tuan Loke Siew Fook: Ya, memang. Saya cadangkan kepada Tuan Pengerusi dan juga Yang Berbahagia Tan Sri, sekiranya itu adalah pandangan Yang Berbahagia Tan Sri Peguam Negara daripada dahulu, saya cadangkan supaya surat ini ditarik balik. Ini kerana ada perkataan dalam surat ini yang memberikan gambaran 'seolah-olah', ini tafsiran. Kalau begitunya ialah pandangan Peguam Negara, saya cadangkan supaya surat ini ditarik balik dan Peguam Negara beri satu surat tanpa merujuk kepada pindaan Perlembagaan. Katakan Peguam Negara berpendapat bahawa penggunaan dakwat kekal ini boleh dengan meminda peraturan. *Simple.*

Tuan Pengerusi: Akan tetapi Yang Berhormat, *I think* soal tarik balik tidak perlu.

Tuan Loke Siew Fook: Ya. *It is not necessary.*

Tuan Pengerusi: *Just* perjelaskan untuk *exhibit committee* ini seperti mana Yang Berbahagia Tan Sri AG telah pun tetapkan. Beliau sedia untuk memperjelaskan lebih daripada apa yang telah pun diserahkan. Yang Berhormat Gombak, ada apa-apa?

Tuan Mohamed Azmin Ali: Yang Berbahagia Tan Sri Peguam Negara, saya hendak rujuk sekali lagi kepada surat Yang Berbahagia Tan Sri bertarikh 9 November atas perkara yang sama. Saya menyambut baiklah kesediaan Yang Berbahagia Tan Sri untuk memberikan penjelasan yang lebih jelas dalam *terms* yang lebih mudah difahami. *It is because we are policy makers, we are not lawyers. So, we need this matter to be clarified in a simpler terms* di mana dengan jelas Yang Berbahagia Tan Sri sebut tadi, pendirian Jabatan Peguam Negara tidak ada sebarang pindaan kepada Perlembagaan diperlukan sekiranya SPR memutuskan untuk penggunaan dakwat kekal dan ia hanya perlu meminda peraturan untuk mengundi. Jadi, saya harap Jawatankuasa akan menunggu satu lagi surat daripada Jabatan Peguam Negara berhubung perkara ini.

Kedua Yang Berbahagia Tan Sri, saya hendak merujuk balik kepada keterangan Yang Berbahagia Tan Sri berhubung pendaftaran secara automatik. Yang Berbahagia Tan Sri telah menegaskan bahawa terdapat perkataan '*application*' appears in various clauses in the Elections Act, di mana Yang Berbahagia Tan Sri menyatakan bahawa ini menunjukkan ia mesti dimohon untuk menjadi pemilih. Yang Berbahagia Tan Sri juga stressed the point that it must be done personally. Are you suggesting that SPR hari ini telah melanggar peraturan-peraturan ini kerana sekarang ini pemohon-pemohon untuk pemilih tidak lagi memohon secara personally. Ia banyak pihak-pihak yang mendaftarkan bagi pihak mereka.

Jadi, mengapa perkara ini tidak diberikan perhatian yang serius tetapi soal *inedible ink* ini menjadi satu perbincangan yang begitu hangat yang mendesak supaya satu peraturan dipinda semata-mata untuk penggunaan *inedible ink* ini. Jadi, boleh Yang Berbahagia Tan Sri share your opinion on this?

Tuan Pengerusi: Okey, Yang Berbahagia Tan Sri, secara ringkaslah.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *I will give my opinion when required to do so. So, jika SPR ask me for my views, I will ask. Sama juga dalam Committee ini, bila saya diminta pandangan berkenaan dengan automatic registration ini, saya akan beri. Dalam perkara sini, automatic registration, saya punya concern di sini ialah because dalam Constitution, bukan sahaja peraturan tetapi dalam Constitution mengatakan, dalam Artikel 119 (4)(b) ini di mana ia mentafsirkan perkataan, qualifying date to means a date on which a person applies for registration. Itu yang kita punya kluatir. Terima kasih.*

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat Alor Gajah and then finally, Yang Berhormat Rasah.

Tan Sri Datuk Seri Dr. Fong Chan Onn: *Thank you Tuan Pengerusi. Actually all of us are with you, that if we can implement the inedible ink with an amendment to the regulation, we are actually quite happy. But, let me put it to you point blank Yang Berbahagia Tan Sri. Just now, you mentioned the fact that this is a fundamental right whether a person can vote or not vote. As the legal advisor to the government, when we are dealing with an important issue like that, in your opinion, do you think that amending that regulation is a sufficient grounds that would not be open to a future legal challenges? Would you be comfortable with that implementation of system based on a regulation?*

My second question is, with respect to automatic registration. Now, of course the Constitution clearly requires application for registration. If we look into the process of renewal of the IC, suppose to regulation, we require that every Malaysians need to renew his IC upon the age of 21. That renewal can be treated as an automatic application for to be a voter. Can that be an option to be...

Tuan Pengerusi: Okey Yang Berbahagia Tan Sri, *I thought* sudah pun itu disentuh tetapi *you cannot prevent anybody to taking you to court. But, same vane* dan sekali gus nanti Yang Berbahagia Tan Sri jawab. Okey.

Tuan Loke Siew Fook: Berkenaan ini seperti yang dikatakan oleh Yang Berhormat Alor Gajah berkenaan *auto registration*. Ini kerana dalam pendengaran awam, kita ada cadangan khususnya daripada Putera MIC hari itu yang mencadangkan bahawa seseorang warganegara yang cukup umur 21 tahun, kita tukar sedikit peraturan dengan Jabatan Pendaftaran Negara, mewajibkan seseorang itu apabila mencapai usia 21 tahun, dia tukar MyKad. Apabila ada pertukaran MyKad itu, maksudnya *database* dalam Jabatan Pendaftaran Negara itu lengkap dengan SPR secara automatik. Selepas dia tukar MyKad pada umur 21 tahun, dia layak menjadi pengundi secara automatik. Adakah itu— saya hendak tanya cadangan atau pandangan Peguam Negara sama ada itu memenuhi syarat *application* seperti yang dikatakan dalam Perlembagaan Persekutuan. Adakah itu boleh ditakrifkan sebagai juga satu *application*? Ini kerana dia memang ada *apply* tetapi *apply* dengan Jabatan Pendaftaran Negara untuk tukar MyKad dan *link-up* dengan SPR. Terima kasih.

Tuan Pengerusi: Sebelum Yang Berbahagia Tan Sri. Ada? *Related?* [Disampuk] Okey, selesai dahulu. Yang Berbahagia Tan Sri *has to leave, we also have to leave*.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Ini *application* ini, di sini mengatakan, *Regulation 12* ini mengatakan, "*Application to the Registrar of the registration area or Assistant Registrar of the registration unit in which is qualified as an elector or any Registrar of any registration*". So, *registration* ini, *you need* kalau kita lihat— *that Registrar will be Registrar of voters, it will not be Registrar of the JPN*. Jadi, saya punya nasihat *in this case, is to make the provision amendment. So that, it will be very clear*, jadi kita tidak kena *challenge* nanti esok.

On the issue of...

Tuan Loke Siew Fook: *Can I check, amendment* dalam mana, *Constitution* atau peraturan pilihan raya?

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Peraturan.

Tuan Loke Siew Fook: Okey.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Kita kata di sini peraturan. *To make it very clear, the registration*. Jadi tetapi seperti yang saya kata tadi, sini dalam *automatic registration* ini, saya risau sebab Artikel 119 (4)(b) ia kata; "*In this article, qualifying date means the date on which a person applies for registration as an elector.*" Jadi, *it imply that you have to apply to be a voter. It would appear because* kita punya undang-undang tidak ada mengatakan menjadi kesalahan atau mewajibkan seseorang mesti *apply to be a voter*. Itu...

Tuan Pengerusi: Beri wakil untuk daftar seperti mana yang sekarang ini.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Tidak boleh, kerana ia kata *personally*. Jadi, saya pun risau, *but if the Committee feel comfortable, I leave it to the Committee. But, I must admit, I would be uncomfortable. I would like to be very sure, because I will have give you good legal advise to make sure that what you want to recommend will happen. If I fail to do that, then I will fail you. On the issue about one thing to be - it is the same answer berkenaan dengan whether I would be comfortable, just merely amending the peraturan. My view is that I can take the risk, it can be done.*

■1310

Akan tetapi siapa yang tidak mahu *to be very sure, to assure and make sure that's fundamental. If you ask me, saya pun hendak juga begitu. Personally I would go but as a Chief Legal Advisor to the government, I think to me I can still take it up seperti Presiden Bar mengatakan I can still take the risk of that. Because to me the Constitution is a living thing. We brief to the eyes of the Constitution. The constitution is so important to us. Bermakna a lot of this kind fundamental rise must be inside there. Akan tetapi itu secara personallah not legally speaking.*

Tuan Pengerusi: Last dari Yang Berhormat Gombak.

Tuan Mohamed Azmin Ali: Tan Sri, pada tahun 2008 Tan Sri telah pun memberikan pandangan kepada SPR tentang penggunaan dakwat kekal secara pentadbiran. Seperti yang terkandung dalam surat bertarikh 9 November, Tan Sri juga memaklumkan kepada Jawatankuasa sebentar tadi bahawa *you have gone beyond that. You even drafted some recommendation to amend to the regulations of Election Act. Walau bagaimanapun kita agak...*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Peraturan.

Tuan Mohamed Azmin Ali: Peraturan. Akan tetapi kita lihat tidak ada tindakan susulan daripada SPR – *we will deal with SPR afterwards*. Cuma sekarang – tidak apa kita akan *deal* dengan SPR mengapa tidak ada tindakan setelah diberi nasihat oleh Peguam Negara.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *I have no comments.*

Tuan Mohamed Azmin Ali: *Okay, I'm not asking for your comment.*

Tuan Pengerusi: *You are suppose the be independent isn't it?*

Tuan Mohamed Azmin Ali: *I will deal with SPR after this. Cuma yang saya hendak minta jaminan daripada Tan Sri that is history how do we move forward. Now you are suggesting to the committee that there's no amendment the Constitution. What need to be done is that amendment the regulations. Can you come out with a draft?*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *I already have the draft.*

Tuan Mohamed Azmin Ali: *You ready have the draft? Can you submit today to the committee?*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *Itu, I think that depends by the end of the day the committee decide I can then put up the draft.*

Tuan Pengerusi: *Ya, I think...*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *The draft is the 2008 draft Yang Berhormat. So I have to go through balik tengok to what their have done.*

Tuan Pengerusi: *Also, I think Jawatankuasa ini have to putuskannya.*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *Jawatankuasa got...*

Tuan Mohamed Azmin Ali: *Tan Sri this is not something new, it have been there for the last decade.*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *But I can ensure Yang Berhormat if the committee decide for end of the day there will be no delays from my side.*

Tuan Mohamed Azmin Ali: *Bila boleh?*

Tuan Pengerusi: *Akan tetapi I think Yang Berhormat Gombak, SPR our decision here would be to recommend and not to recommend. Of course we can suggest how it should look like you know tetapi after end of the day it is SPR to consider, they say they are independent. They seek an advice to the AG then the AG gives it to them, isn't it?*

Tuan Mohamed Azmin Ali: *Ya, sebenarnya kalau tengok...*

Tuan Pengerusi: *We can propose that possible content to be ready.*

Tuan Mohamed Azmin Ali: *Sebenarnya SPR telah pun sought the legal advise of the Attorney General. So tidak timbul kita hendak tanya SPR lagi sebab SPR telah pun meminta pandangan perundangan. Jadi sekarang AG came to the committee saying that he is ready. Jadi saya hendak tengok – kalau esok boleh Tan Sri?*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *Akan tetapi beginilah. In some matters, kena tengok. By the end of the day I think what we are doing here is which is very marvel because the people are looking forward to draft something that is good and to have it happen in Malaysia. I agree with that. The whole concept everything, and totally an agreement but what is an issue is that at the moment I think this committee is what I understand legally, is that under committee suppose to look in to all the issues and recommend to SPR. SPR is absolute independent body, I cannot be seen in anywhere to supplement anything that will in a way cast suspicion as to my interference or inferences into their independents. If they request that from me I have given in fact a piece of draft to them. So I will leave to them alone.*

Tuan Pengerusi: Nanti Yang Berhormat Gombak kita bincang dalam Jawatankuasa mengenai perkara ini.

Tuan Wee Choo Keong: Tuan Pengerusi, *that just to make it clear* Tuan Pengerusi. *Honorable AG you have told us you have the amendment ready and all that, I think is no harm to passing to us to have a look. I don't think this is a threatened national security and all that if you have already ready. Just...*

Tuan Pengerusi: Yang Berhormat nanti kita bincang di kalangan kita dan kalau kita hendak terus minta nanti kita buat surat.

Tuan Wee Choo Keong: *I think no harm to give us.*

Tuan Pengerusi: Okey Yang Berhormat Kangar.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Tuan Pengerusi *I never mention about national threat and security in decision.*

Tuan Wee Choo Keong: *I'm not alleging that Tan Sri said that. I'm worried that someone here...*

Tuan Pengerusi: Okey, nanti kita buat resolusi mesyuarat akan datang. Okey, *last* Yang Berhormat Kangar.

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: *Maybe I'm not maybe not the last. But Tan Sri thanks you very much for your clarification which now is quite clear to us. Let us capitalize and this capital on it. Section 117 di Perlembagaan has no play in this issue of indelible ink. Section 119, sorry of di Perlembagaan is no more an issue in this enforcement of what you says the indelible ink without any choices. That is one correct? Provided you change the Peraturan yang bersangkutan paut dengannya. Correct? Okey. So I think we have cleared on that point.*

The second point automatic registration umur 21 tahun ini. Mengikut Perlembagaan jugalah. Ini kerana Perlembagaan 119 is staring at us. Jadi Perlembagaan tadi Yang Berhormat Tan Sri cerita ada tiga Peraturan, satu you are citizen 21 years old and then dia bermastautin ataupun orang yang dipanggil pengundi tidak hadir and the third one is berdaftar. Berdaftar dalam daftar pemilih pada tarikh kelayakan iaitu tarikh seorang memohon untuk didaftar.

So now when you come out to a suggestion yang mengatakan bahawa seorang 21 tahun rakyat Malaysia yang qualify that their automatically become pengundi. You don't need to amend here; you only need also to amend di Peraturan seperti mana indelible ink. Is that right? Itu yang hendak tahu itu.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: ...Maaf, Yang Berhormat, *thank you for the comment but* kalau kita tengok Artikel 119 ini kita tidak harus sahaja pandang daripada *clause 1(a), (b) dan (c)*. Kita kena pandang juga daripada *clause 4* yang mengatakan *qualifying date* ini *because the qualifying date is the time when I qualified to be a voters*. Jadi dia kata *qualifying date means the date on which a person applies for registration*. Jadi bila ada ini *then we have the undang-undang*. Dalam undang-undang itu *you have to applied personally. So that has to be coupled together*. Jadi kalau kita kata *automatic registration this wording of clause 4* ini (b), kalau dia *imply that we have to apply then I think we must amend this. That is my...*

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: *To another word to amend the Constitution?*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *Constitution for the amending.*

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: Ya, yang di maksud itukan. Ini yang saya hendak *clear*.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Jadi '*applies*' itu kita buang. Bukan lagi yang lain, tidak ada. *Only that* sini yang *qualifying*.

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: *What ever little bit pun* kena *amend* di Perlembagaan.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Yes.

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: Selain daripada kita juga meminda Peraturan.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Peraturan.

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: *Yes, that why...*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *That is my personal.*

Tuan Pengerusi: Berbeza dengan *indelible ink*.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Berbeza dengan *indelible ink*.

Tuan Pengerusi: Okey Ahli-ahli Yang Berhormat, satu IPU *meeting*, kedua saya juga sedia maklum Tan Sri ada...

Tuan Mohamed Azmin Ali: Akan tetapi tadi Tan Sri sudah setuju *to clarify this matter in writing*.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Yes.

Tuan Pengerusi: Dan tadi Yang Berbahagia Tan Sri telah pun setuju *to clarify the matter in writing*. Lebih jelas daripada apa yang diserahkan, kalau dapat itu diperolehi dua-tiga hari.

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: *Tan Sri, can we have those two things, two points. To clarify in writing on two point. One is on the usage of indelible ink that we all are very clear and lastly what you have just explained to us is the automatic registration bila seorang warganegara itu umur dia 21 tahun.*

Tuan Pengerusi: Okey, ada dua perkara. Untuk rujukan.

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: *Those two thing. Thank you very much.*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *I thank the committee for asking me with clear clarity in the question. So I can respond effectively.*

Tuan Pengerusi: Okey.

Tan Sri Datuk Seri Dr. Fong Chan Onn: *Tan Sri, another point about the application process, can we regard that went the person upon his reaching the ages the 21 years, he apply to changes his I/C card. Can we regard that's as his application to be a voter? Because he has applied personally to changes his MyKad.*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: *Amend the lawlah dengan Constitution. That's what I said.*

Tuan Pengerusi: Terima kasih Tan Sri dan kesudian untuk memberi input dan juga pandangan-pandangan. Permohonan tadi secara bertulis harap dapat diperolehi dalam tempoh dua hari ini. Okey, Tan Sri, dalam tempoh dua hari, boleh? ...*Before the weekend, by Mondaylah after weekend.*

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Boleh. *When the committee directs me I do it...*
[Ketawa]

Tuan Pengerusi: Terima kasih Tan Sri dan juga Datuk Idrus dan *team*. Okey, *thank you*. Terima kasih.

Tan Sri Abdul Gani bin Patail: Terima kasih.

■1320

Tuan Pengerusi: Okey Ahli-ahli Yang Berhormat, kita *adjourn* kerana satu mesyuarat IPU sedang berjalan dan mulai esok Jawatankuasa Kecil hendak bermesyuarat dengan pegawai-pegawai tertentu dipersilakan. Kita berharap *by Monday* dapat menerima ulasan bertulis yang lebih jelas daripada Yang Berhormat Tan Sri.

Tuan Mohamed Azmin Ali: Tuan Pengerusi, boleh kita tanya SPR mengapa tidak melaksanakan cadangan Peguam Negara.

Datuk Kamaruddin bin Haji Mohamed Baria: [Bercakap tanpa menggunakan pembesar suara]

Tuan Pengerusi: *Why?*

Tuan Mohamed Azmin Ali: Kita kena tanya.

Tuan Pengerusi: Okey, *last question to SPR before I adjourn the meeting, independent, you don't listen to everybody, agreed?... [Ketawa]*

Datuk Kamaruddin bin Haji Mohamed Baria: Yang Berhormat Tuan Pengerusi, Yang Berhormat Gombak itu adalah satu keputusan yang dibuat pada tahun 2008.

Tuan Mohamed Azmin Ali: ...*[Ketawa]* Saya sudah dengar jawapan ini daripada hari pertama, hari itu Yang Berhormat Tan Sri Aziz kata, dia tidak ada tahun 2008. Hari ini Setiausaha SPR kata, dia tidak ada 2008. Saya sudah sebut hari itu Tuan Pengerusi, ini bukan soal personaliti, ini soal institusi. Saya bukan ada apa-apa masalah dengan Yang Berhormat ataupun Pengerusi SPR tetapi kita hendak pendirian institusi itu, suatu benda yang penting yang telah dicadangkan oleh Peguam Negara dan ia membantu *in drafting the amendments*. Mengapa SPR tidak *take up for the last almost 5 years* untuk melakukan pindaan dan *reform* dalam proses pilihan raya ini.

Tuan Pengerusi: So, nampaknya Yang Berhormat Gombak masih belum berpuas hati dengan jawapanlah. Okey, marilah kita berhadapan semula dengan SPR dan barangkali...

Tuan Mohamed Azmin Ali: Masalahnya, tidak ada jawapan Tuan Pengerusi, bukan tidak puas hati.

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: *Let's be fair*. Kita kena faham bahawa dalam tahun 2008, cadangan untuk menggunakan dakwat kekal itu diberi opsyen.

Tuan Pengerusi: Administratif.

Seorang Ahli: ...Ya, diberikan opsyen.

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: Itu kita kena faham.

Tuan Pengerusi: ...Dan secara pentadbiran.

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: Kalau itu dikehendaki, *I think it doesn't...*

Tuan Pengerusi: ...Dan mereka bercadang mengikut secara pentadbiran.

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: Tidak. Masalah undang-undang lain, masalah cadangan itu untuk menggunakan dakwat kekal jika pengundi itu enggan jarinya...

Tuan Pengerusi: *You a minister at that time* kan?

Dato' Seri Mohd. Radzi Sheikh Ahmad: *No, no, I'm not saying that. But, that was the point*. Ada dia punya pilihan tetapi sekarang ini SPR datang, dia mengatakan tidak ada pilihan. Kalau dia enggan, *no, they cannot vote*.

Tuan Pengerusi: Okey, terima kasih banyak kepada semua pegawai-pegawai. Kemungkinan kita akan berjumpa di Kota Kinabalu tetapi kalau ada *consultation* yang perlu sebelum itu, nanti saya berikan notis, terima kasih Yang Berhormat.

Mesyuarat ditangguhkan pada pukul 1.23 petang.